

EDU KAC JA

DO
OPORU
I
(NIE)POSŁUSZEŃSTWA
KU
EMANCYPACJI
I
DEMOKRACJI

Andrzej Olubiński

EDU
KAC
JA
DO
OPORU
I
(NIE)POSŁUSZEŃSTWA
KU
EMANCYPACJI
I
DEMOKRACJI

AKAPIT

WYDAWNICTWO
EDUKACYJNE
TORUŃ
2021

Recenzenci

dr hab. Ewa Bielska, prof. UŚ

Uniwersytet Śląski w Katowicach

dr hab. Jacek Szczepkowski, prof. UKW

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

Redaktor prowadzący

Marta Malinowska-Reich

Redaktor techniczny

Dawid Iwanowski

Korekta

Janina Malinowska

Projekt okładki

studio graficzne RASPBERRY.COM.PL

© Copyright by Wydawnictwo Edukacyjne „AKAPIT” s.c.

Toruń 2021

ISBN 978-83-66951-26-6

Publikacja sfinansowana przez Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Wydawnictwo Edukacyjne „AKAPIT” s.c.

87-100 Toruń, ul. H. Piskorskiej 12/23

tel. 56 648 55 53, e-mail: info@weakapit.pl

Oferta wydawnicza oraz sprzedaż internetowa:

www.weakapit.pl

tel. 601 880 321

Druk: Machina Druku, www.machinadruku.pl

SPIS TREŚCI

Wstęp	11
ROZDZIAŁ I	
O ludzkich odruchach oporu buntu i krytycznej niezgody	17
1. Edukacyjna rola postaw sprzeciwu	17
2. Od buntu do krytycznej niezgody	25
3. Od postawy krytycznej do teorii krytycznej w naukach społecznych	31
4. O sensie i celach pedagogiki krytycznej	34
Podsumowanie	41
ROZDZIAŁ II	
Kiedy i dlaczego warto być (nie)posłusznym	45
1. Problem obywatelskiego (nie)posłuszeństwa – reminiscencje historyczno-filozoficzne, terminologiczne oraz prawno-etyczne	45
2. Problem nieposłuszeństwa jako czynnik zmian i rozwoju	50
3. O nieposłuszeństwie niecedowalnym oraz odpowiedzialnym	52
4. Nieposłuszeństwo obywatelskie jako atrybut demokracji	56
5. Od słusznego nieposłuszeństwa do krytycznego posłuszeństwa	58
6. O psychospołecznych skutkach posłuszeństwa ślepego	60
7. O niebezpieczeństwie zachowań nadposłusznych	61
8. O potrzebie posłuszeństwa wobec wartości	64
Podsumowanie	66
ROZDZIAŁ III	
O nie-posłuszeństwie wobec jakich wartości oraz antywartości	71
Uwagi wprowadzające	71
1. Ochrona życia i zdrowia <i>versus</i> zabijanie życia i lekceważenie zdrowia	77

A. Życie i zdrowie jako wartości najcenniejsze (w kierunku postawy biofilnej)	77
B. O zabijaniu życia oraz deprecjonowaniu wartości zdrowia	80
2. Wolność jako źródło szczęścia i rozwoju <i>versus</i> o życiu zniewolonym	83
A. Musimy bronić wolności	83
B. Zniewolona egzystencja to życie bez nadziei i sensu	87
3. Prawdziwy człowiek to istota zdolna do miłości <i>versus</i> trudno się zgodzić na nienawiść i przemoc	91
A. O istocie prawdziwie ludzkiej miłości	91
B. O konieczności demaskowania pseudomiłości oraz sprzeciwie wobec nienawiści, wrogości i przemocy	97
4. Zdrowy człowiek pragnie żyć we wspólnocie <i>versus</i> chory to narcystyczny indywidualista	107
A. Wspólnotowa solidarność daje poczucie bezpieczeństwa oraz nadzieję na godne życie	107
B. Zdradliwy paradygmat neoliberalizmu: ja, mi, moje... za wszelką cenę!	114
5. O wartości poszukiwania prawdy <i>versus</i> kłamstwo jako prawda fałszywa	118
A. Po co warto walczyć o prawdę	118
B. Posługiwanie się kłamstwem jako prawdą jest demoralizującą manipulacją	120
6. Tolerancja to podstawowa norma życia otwartych społeczeństw <i>versus</i> nietolerancja to wrogość, przemoc, agresja i wiele ludzkich dramatów	127
A. Tolerancja to akceptacja różnorodności	127
B. Powinniśmy być nietolerancyjni wobec wszelkiego zła	128
7. Mądrość jako czynnik (samo)rozwoju <i>versus</i> o buncie przeciw ignorancji i głupocie	140
A. Trzeba stawać w obronie mądrości	140
B. Walczmy z dyletanctwem i głupotą	143
8. Kultura bycia na co dzień rozwija i umacnia więzi <i>versus</i> nie zgadzajmy się na prostactwo i chamstwo	147
A. O istocie i sensie dobrego wychowania	147
B. O napiętnowaniu prostactwa oraz chamstwa	148
Podsumowanie	153

ROZDZIAŁ IV

Postawy (nie)zgody i oporu jako wskaźniki charakteru procesów

społeczno-edukacyjnych	157
Uwagi wstępne	157
1. O skutkach (nie)zgody na „komfort” pogoni za „mieć” lub poparcia dla „być”	160
A. O korzyściach życia na „być”	160
B. Czy nie szkoda życia goniąc za „mieć”?	164
2. Osoba zamknięta oraz oportunistyczna to wynik tresury do posłuszeństwa – otwarta to efekt edukacji do wyrażania sprzeciwu w obronie wartości	168
A. Jeśli wszyscy się na wszystko zgadzają, to <i>de facto</i> trudno o postępowe zmiany	168
B. Człowiek otwarty to buntowniczy nonkonformista	175
3. Edukacja ku emancypacji oraz samorealizacji – to pokonywanie trudności i barier	181
A. Emancypacyjne funkcje współczesnej edukacji według Komisji Europejskiej	181
B. Samorealizacja jako trudna sztuka dążenia do doskonałości	182
4. O emancypacyjnej pedagogice obywatelskiego zaangażowania	187
5. W kierunku pedagogiki krytyczno-interwencyjnej	189
6. Edukacja do oporu, (nie)zgody i (nie)posłuszeństwa jako warunek budowania humanistycznej demokracji	191
Podsumowanie	196
Zakończenie	199
Literatura	207
Źródła internetowe	213